

1053

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ՅԵՎ

ՀԻՆ ԱՐԵՎԵԼՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՋՆԵՐԻ ՎՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1937

9(1)
Ծ-98

30 MAY 2011

15 JUL 2005

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՌԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ ԿՐԹԱԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ
№ 59 ՀԵՌԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 59

9(1)
Շ-98

պր

ԾՐԱԳԻՐ

ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ՅԵՎ

ՀԻՆ ԱՐԵՎԵԼՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

312
38

Խ. Ս. Շ. Մ. Ժ. Կ. Խ.
ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ՀԱՄԱՄԻՈՒՅԵՆԱ-
ԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

Հ Ա Ս Տ Ա Տ Ո Ւ Մ Ե Մ

ԽՍՀՄ ԺԿԽ. կից բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների կողմից
մամուլ քննակամ

ՆԵՐԱՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԹԵՄԱ I. ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ ՑԵՎ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ

1. Նախնադարյան պատմությունը վորպես նախնադարյան-
կոմունիստական հասարակության, նրա քայքայման և դասա-
կարգային հասարակության վերածվելու պատմություն:
2. Նախնադարյան պատմության աղբյուրները:
3. Նախնադարյան հնագիտության հուշարձանները և
նրանց թվագրությունը:
4. Ազգագրական նյութ, նրա ոգտագործման յեղանակ-
ները:
5. Ուսումնառ մնացուկների (перезитки) մասին: Պատմա-
կան-համեմատական մեթոդ:
6. Ֆոլկլոր:
7. Լեզու: Ակադ. ն. Յակ, Մառի ուսումնառը:
8. Մարդաբանությունը վորպես կից դիսցիպլին:
9. Ժամանակագրության պրոբլեմները և պերիոդիզացիան
նախնադարյան պատմության մեջ:
10. Լ. Գ. Մորգանի պերիոդիզացիան և նրա նշանակու-
թյունը. Վայրենությունը և բարբարոսությունը, վորպես նախ-
նադարյան պատմության հիմնական պերիոդներ:

**ԲԱԺԻՆ I. ՎԱՅՐԵՆՈՒԹՅՈՒՆ—ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՀՈՏԸ
ՅԵՎ ՏՈՀՄԱԿԱՆ ԿԱՐԳԻ ԾԱԳՈՒՄԸ**

**ԹԵՄԱ 2-ԲԴ. ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ
ՅԵՎ ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՀՈՏԸ**

1. Բնական միջավայրի և մարդու յերեան գալու ժամանակը: Պոլիգենեզի և մոնոգենեզի թեորիան: Մարդկային ցեղի միասնությունը:
2. Ենդեյի ուսմունքը մարդու ծագման մասին: Կապիկների հոտային կյանքը: Աշխատանքի դերը կապիկ մարդագման պրոցեսում:
3. Հնագույն բրածո մարդը՝ Պիտեկանտրոպոս, սինատրոպոս, հայդելբերգյան մարդը, նեանդերթալացին: Մարդու տարաբնակիչ (расселение):
4. Շեյյան, աշեյան և մուստերյան կուլտուրաները:
5. Արտադրողական գործունեություն: Կրակին տիրապետելը:
6. Աշեյան-մուստերյան բնակակայանները իՍՉՄ-ում (Կիյիք-Քորա, Չեկուրչա):
7. Հասարակության սկզբնական ձևի հարցը. բուրժուական կոնցեպցիաներ՝ մոնոգամիա, մասնավոր սեփականություն, աղամարդու տիրապետություն:
8. Նախնադարյան հոտի հասկացությունը մարքսիստական գրականության մեջ:
9. Նախնադարյան աշխատանքի կոլեկտիվ բնույթը:
10. Պրոմիսկուլտետ և արենակցական ընտանիք:
11. Խոսքի և մտածողության ծագումը: Ժեսթերի լեզուն և հոգաբաժան լեզվի ծագումը:
12. Հոտային մարդու անկրոնությունը: Նեանդերթալյան թագման հարցը:

ԹԵՄԱ 3-ԲԴ. ՏՈՀՄԱԿԱՆ ԿԱՐԳԻ ԾԱԳՈՒՄԸ

1. Անտրոպոգենեզի պրոցեսի ավարտումը:
2. Ռասաների ծագումը: Կրոմանոնյան մարդը: Գրիմալդի:

3. Ռասայական պրոբլեմի ֆաշիստական աղավաղումները:
4. Վերին պալեոլիթի կուլտուրան: Որինյակ, Մոլյուարե, Մադլեն: Կարսիական կուլտուրա: Վերին պալեոլիթի բնակակայաններն ու բնակաբանները:
5. Վերին պալեոլիթի հուշարձանները իՍՉՄ-ի տեղերում: Գադարինո, Կոստենկի, Մալթա, Մեդին:
6. Տոհմի առաջացման պրոբլեմը: Ամուսնական դասեր և խմբային ամուսնություն: Եկզոգամիա:
7. Ավստրալիացիք, վորոյես վաղ-տոհմական հասարակություն ունեակ:
8. Մայրիշխանությունից ծագումը:
9. Վայրենություն շրջանի ընդհանուր բնութագիրը: Տեխնիկայի, արտադրողական գործունեություն, հասարակական ձևերի և գաղափարախոսությունից ծագումը վայրենություն շրջանում:

**ԲԱԺԻՆ II. ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹՅՈՒՆ—ՏՈՀՄԱԿԱՆ
ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ**

**ԹԵՄԱ 4-ԲԴ. ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՅԵՎ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ**

1. Բարբարոսությունից շրջանի զարգացման հիմնական գծերը: Մայրիշխանություն և հայրիշխանություն:
2. Մարդու արտադրողական գործունեությունից ծագումն ու շերտավորումը:
3. Աղեյան-Տարզենուալյան կուլտուրա: Միկրոլիթներ: Աղեղ և նեաեր:
4. Վաղ նեոլիթ: Մանթիմոզեյի կուլտուրա: Խոհանոցային կուլտերի կուլտուրա: Մակրոլիթներ: Կավագործություն: Նավակ:
5. իՍՉՄ-ի անտառային շերտի վաղ-նեոլիթական բնակավայրերը: Լյալովյան բնակակայանը: Լադոգայի բնակակայանները:
6. Կամպինիական կուլտուրա:
7. Հողագործությունից ծագումը: Բրիչային յերկրագործու-

թյուն: Անտառահատման ու այրման (подсечно-огневая) յերկրագործության սխառն: Արմատապտուղների կուլտուրա: Մայիս: Բրինձ: Աշխատանքի բաժանումը բրինձային յերկրագործության մեջ:

8. Բրինձային հողագործների ժամանակակից հասարակությունները: Մեղանեղիացիները: Արևմտյան Աֆրիկայի նեգրերը: Բրինձային յերկրագործության զարգացումը իրոկեզների մոտ: Վոռոդունային հողագործությունը Բորնեո և Ֆիլիպինյան կղզիների ցեղերի մոտ:

9. Հասուն նեոլիթ: Բարի հղումը և շաղափումը:

10. Անասնապահության ծագումը: Յցավոր շենքերի կուլտուրան:

11. Գութանային յերկրագործության ծագումը: Յերկրագործության կապը անասնապահության հետ: Գութան և տափան (бороны): Աշխատանքի բաժանումը գութանային յերկրագործության մեջ: Հացասնունդ:

12. Գութանային հողագործության և անասնապահության զարգացման տարբերությունները արևելյան և արևմտյան կիսագնդերում:

13. Նախնադարյան-կոմունիստական սեփականություն: Բարեքների նախնադարյան-կոմունիստական բաշխումը:

ԹԵՄԱ 5-ԲԴ. ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՅՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Դուռը կազմակերպումը, վորպես տոհմական կարգի արխայիկ ձևը: Փրատրիա: Դուռը կազմակերպության միացուկները:

2. Ազգակցության կլասիֆիկացիոն սխեման: Մալայական և թուրանա-հանովանյան սխեմաներ:

3. Խմբային ամուսնության զարգացումը: Պունալուա: Խրմբակա՝ ամուսնության միացուկները: Պոլիանդրիա: Սորորատ: Լեիբատ: Կուզենային ամուսնություն:

4. Զուգամուսնություն: Ամուսնական բնակավայրի զիսլովալ և մատրիլովալ ձևեր:

5. Մայրական կոմունա և մայրական տոհմ:

6. Մայրիշխանության զարգացման աստիճանները: Արտադրողական գործունեություն զանազան ճյուղերի հետ մայրիշխանության ունեցած կապի հարցը: Մայրիշխանությունը վոր-

սորդական և ձկնորսական ցեղերի մոտ: Մայրիշխանությունը իրոկեզների և մինանգհաբուհների մոտ:

7. Կնոջ գրությունը և իշխանության հարցը մայրիշխանության ժամանակ «գինեկոկրատիա»: Մայրիշխանությունն անասնիների մոտ:

8. Մայրիշխանության միացուկները հույների, հռոմայեցիների, հին գերմանացիների և հին սլավոնների մոտ:

9. Մայրիշխանության միացուկները ԽՍՀՄ-ի ժողովուրդների անցյալում:

10. Հայրիշխանության ծագումը: Պատրիլովալ ամուսնություն: Ավունկուլատ: Ծագումը մայրական գծից հայրական գծով հաշվելուն անցնելը:

11. Տնային համայնքի առաջնալը: Հարավային սլավոնների զաղրուգան: Պատրոնիմիաներ:

12. Դաստիարակությունը տոհմական հասարակության մեջ: Տղաների և աղջիկների ինիցիացիան:

ԹԵՄԱ 6-ԲԴ. ԳԱՂԱՓԱՐԱՆՈՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

1. Նախնադարյան մարդու մտածողությունը:

2. Նախնադարյան եմպիրիան: Պատճառական կապակցության զաղափարը: Կոմպլեքսային պատկերացումներ:

3. Լեի-Բրյուլի թեորիան նախնադարյան մարդու «մինչ-տրամաբանական» և «միստիքական» մտածողության մասին:

4. Հաշիվ և թիվ:

5. Դրի նախահիմքերը: Պիտոգորաֆիա:

6. Զարգարանքներ: Տատուիրովկա:

7. Կերպարանական արվեստ: Նկար, որնամենտ, քանդակագործություն: Կերպարանական արվեստի հնագիտական հուշարձանները: Բարայրների արվեստը:

8. Յերաժշտություն, պար, դրամայի սաղմնավորումը:

9. Կրոնի ծագման հարցը: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը նախնադարյան կրոնի մասին:

10. Մոգություն (магия), տոտեմիզմ, տաբու, անիմիզմ:

11. Բնության և նրա առանձին յերևույթների պաշտա-

մունքը՝ արևի, լուսնի, Զրի, հողի, կրակի, ծառերի, քարերի պաշտամունքը և այլն:

12. Կրոնի արտացոլումը նախնադարյան արվեստի մեջ:

13. Նախնադարյան կոսմոգենիան և դիցաբանությունը:

ԲԱՅԻՆ III. ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹՅՈՒՆԻՅ ԴԵՊԻ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Տոմսական հասարակության ֆայնայումը,
համակարգերի յեվ պեթության ծագումը

ԹԵՄԱ 7-րդ. ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ՅԵՎ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

1. Արտադրողական ուժերի զարգացումը:
2. Մետաղների հայտնագործումը: Պղինձ, բրոնզ: Բրոնզե դարն Արևմտյան Յեվրոպայում և ԽՍՀՄ-ում:
3. Մետաղագործության հետագա զարգացումը: Յերկաթ:
4. Կավագործության զարգացումը: Բրուտի ձախրիկը:
5. Անասնապահության առանձնացումը: Աշխատանքի առաջին հասարակական մեծ բաժանումը:
6. Արհեստի ծագումը:
7. Ստրկության ծագումը: Ստրկության վաղ ձևերը:
8. Առևտրական փոխանակության ծագումն ու զարգացումը: Շուկաներ: Համր փոխանակում: Միջնորդ վաճառականներ:
9. Արժեքի հափի ծագումը: Վճարման միջոցներ: Փողի ծագումը:
10. Նախնադարյան-կոմունիստական սեփականության և բարիքների նախնադարյան-կոմունիստական բաշխման քայլերը:

ԹԵՄԱ 8-րդ. ՀԱՅՐԻՇԽԱՆԱԿԱՆ ՏՈՂՄԻ ՔԱՅՔԱՑՈՒՄԸ. ՄԻՋՏՈՂՄԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Մասնավոր սեփականության ծագումը և գույքի ժառանգումը վորդինների կողմից:

2. Հայրիշխանական ընտանիք: Բազմակնություն: Միակը-

նություն առաջացումը: Առևանգում, գնովի ամուսնություն, ոժիտ, դալիմ (պլխագին): Կնոջ ճորտացումը:

3. Միջտոհմային ընդհարումներ: Արյան վրեժ և փրկանքների սխառն:

4. Պատերազմի ծագումը: Ռազմական տակտիկա: Ամրացում գյուղեր: Գաղաքատեղեր: Կովկասյան մարտական աշտարակներ: Գուգազ (ղրոժինա):

5. Տոհմերի միություններ: Յեզ: Յեզերի միություններ:

6. Տղամարդկային միությունների և գաղտնի ընկերությունների դերը: Նրանց պայքարը նախնադարյան-կոմունիստական սեփականության դեմ:

7. Տոհմական կապերի թուլացումը: Տոհմական հողատիրության և հողդատագործման քայքայումը:

8. Գույքային անհավասարությունը տոհմի մեջ: Տոհմական դեմոկրատիզմի քայքայումը: Անվանի ընտանիքների անջատումը առնվում (տոհմական արխատկրատիզմ): Այսպես կոչված «տոհմական փոխոգնություն» և աղքատ տոհմակիցների «խնամատարություն»:

9. Հայրիշխանական տոհմի քայքայումը յերկրագործ և անասնապահ ժողովուրդների մեջ: Հայրիշխանական տոհմը հին յակուտների, բուրյատների, կովկասյան ժողովուրդների մոտ:

10. Նահապետական տոհմը հույների և հռոմայեցիների, հին գերմանացիների և սլավոնների մոտ:

11. Հայրիշխանական տոհմական կարգի գաղափարախոսությունը: Նախնիքների պաշտամունք: Տոհմական տոհակատություններ և սրբաբաններ: Շամանություն:

ԹԵՄԱ 9-րդ. ԴՍՍԱԿԱՐԳԵՐԻ ՅԵՎ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

1. Մասնավոր սեփականության ամրացումն ու աճումը:
2. Ստրկության զարգացումը: Հասարակության առաջին խոշոր բաժանումը դասակարգերի:
3. Մասնավոր հարստությունների կուտակումը և գույքային անհավասարությունը:
4. Պատերազմի զարգացումը:
5. Ժառանգական իշխանության զարգացումը:

6. Դատելու և պատժի իրավունք:
7. Արեւակցական կապերի անկումը և նրանց փոխարինումը տերիտորյալ կապերով:
8. Դրացիական համայնքի ծագումը:
9. Մարքսը, Ենգելսը և Լենինը գյուղական համայնքի մասին:
10. Գյուղական համայնքը Հնդկաստանում և Ռուսաստանում: Գերմանական մարկա:
11. Դասակարգերի և պետութայն ծագումը:

ԹԵՄԱ 10-ԲԴ. ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ ԱՆՑՅԱԼՈՒՄ

1. ԽՍՀՄ-ի տերրիտորիան և բնական պայմանները սառուցային շրջանում:
2. Մարդու ամենահին հետքերը ԽՍՀՄ-ի տերրիտորիայում հնագիտական և մարդաբանական նյութերով:
3. Վերին պալեոլիթի մարդիկ ԽՍՀՄ-ի յեվրոպական և ասիական մասերում (Մեդինում, Գազարինոյում Կոստենկայում, Ֆելիսենկիչում, Մալտայում և այլ վայրերում գտնված նյութերով):
4. Նախապատմական բարձրագույն ցեղերը ԽՍՀՄ-ի տերրիտորիայում՝ ըստ նեոլիթի (Լյալովո, Վոլոսովո, Տրիպոլյան կուլտուրա), բրոնզի (Ֆատյանովո, Հորա—կատակոմբային կուլտուրա, Յամա) և յերկաթի (Մնանինո, Դյակովո քաղաքատեղ) դարաշրջաններին վերաբերող հուշարձաններին:
5. ԽՍՀՄ-ի Ֆեվրոպական մասի ժողովուրդների (ռուսների, Ուկրաինացիների, բելոռուսների, թաթարների, մարիների և այլն) նախապատմական նախնիքների կուլտուրան և հասարակական կարգը:
6. Տոհմական կարգը ԽՍՀՄ-ի ասիական մասի վորսորդների, ձկնորսների և անասնապահների մեջ:
7. Տոհմական կարգի մնացուկները ԽՍՀՄ-ի ժողովուրդների կենցաղում մինչև Հոկտեմբերյան Պրոլետարական Մեծ հեղափոխությունը:

ՅԵԶՐԱՓԱԿՈՒՄՆ

ԹԵՄԱ 11-ԲԴ. ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Նախնադարյան վիճակի պատկերացումը հին աշխարհում: «Դրախտ» և «Վոսկեդար»: Նախնադարյան վիճակի նատուրալիստական կոնցեպցիան: Լուկրեցիուս: Նահապետական թեորիա: Արիստոտել:
2. Նահապետական թեորիան միջին դարերում:
3. Ազգագրական նյութի կուտակումը մեծ հայտնագործումների դարաշրջանում:
4. Լաֆիտո:
5. «Բնական վիճակի» գաղափարը Ռուսոյի մոտ:
6. Նախնադարյան վիճակին վերաբերող գիտութայն հաջողությունները 19-րդ դ. կեսին:
7. Բուշե դե-Պորտը և բրածո մարդու գյուտը: Գաբրիել դե-Մորտիլյե:
8. Քախոֆենը և նրա «Մայրական իրավունքը»: Մակ-Լեննան:
9. Մորգանի ուսմունքը:
10. Նախնադարյան պատմությունը Մարքսի-Ենգելսի սկզբնական աշխատություններում: Ենգելսի «Ընտանիքի, մասնավոր սեփականութայն և պետութայն ծագումն» աշխատությունը մեծ ետապ և նախնադարյան վիճակին վերաբերող գիտութայն պատմություն մեջ:

ԹԵՄԱ 12-ԲԴ. ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂՆ ՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՐՔՍ-ԼԵՆԻՆՅԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՍԻՍՏԵՄՈՒՄ

1. Մարքսի և Ենգելսի ուսմունքը արխայիկ, կամ սկզբնական, սոցիալ-տնտեսական ֆորմացիայի մասին:
2. Բուրժուական գիտությունը նախնադարյան վիճակի մասին և նախնադարյան հասարակութայն խորհրդային պատմությունը:

3. Նախնադարյան պատմություն և քաղաքացիական պատմություն:

4. Նախնադարյան պատմության կապը Արևելքի, անտիկ հասարակության, միջին դարերի և ԽՍՀՄ-ի ժողովուրդների պատմության հետ:

5. Նախնադարյան պատմությունը և իրենց զարգացման մեջ դասակարգային կարգի չհասած և արխայիկ կենսածեղ պահպանող ցեղերի և ժողովուրդների պատմությունը:

6. Հետաձուլող ցեղերի և ժողովուրդների վիճակը դասակարգային հասարակության մեջ:

7. Ռասայական թեորիայի հակադրականությունը ու մարդատյաց ելությունը:

8. Զարգացման արտակապիտալիստական ուղին և հետամընացության պրոբլեմի լուծումը ԽՍՀՄ-ում:

Զ Ե Ռ Ն Ա Ր Կ Ն Ե Ր

1. Պ Ա Ր Տ Ա Դ Ի Ր

1. ԵՆԳԵԼՍ Ֆ.—Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը, Յերևան 1936 թ.

2. ԵՆԳԵԼՍ Ֆ.—Աշխատանքի դերը կապի մարդացման պրոցեսում («Բնության դիալեկտիկա» գրքի մեջ):

3. ԵՆԳԵԼՍ Ֆ.—Խմբային ամուսնության նոր հայտնաբերված մի դեպք, (Հավելված «Ընտանիքի ծագման» 1937 թ. հրատարակության մեջ):

4. ԼԵՆԻՆ Վ. Ի.—Դասախոսություն պետության մասին: (Յերկերի ժող. հ. XXIV կամ առանձին հրատարակություն):

5. ՄԱՐԺՍ Կ.—Վ. Զասուրիչին ուղղված նամակի սևագրությունները (սոց. տ. XXVII)

2. Լ Դ Ա Յ Ո Ւ Յ Ի Չ

1. Մորգան Լ. Գ.—Древние общества, изд. 1934 г. или 1935 г. ч. I гл. 1—3.

2. ՅԵՖԻՄԵՆԿՈՎ Պ. Պ.—Дородовое общество. М.-Л. 1934 г. (տեղեկանքների համար):

3. ՄՈՐԳԱՆ Լ. Գ.—Дома и домашняя жизнь американских туземцев. Л. 1934 г.

4. Լ. Գ. Մորգան.—Жизнь и учение, издание 2-ое, переработанное и дополненное. Ленинград, 1935 г.

5. ԿՈՎԱԼԿԱԿԻ Մ.—Очерк происхождения семьи и собственности. П. 1895 г.

6. Տախտարյոժ Կ.—Очерки по истории первобытной культуры. М. П. 1922 г.

7. Բադեր Ո. Վոյեվոդսկի Մ. և ուրիշ.—Из истории родового общества на территории СССР, ГА-ИМК М. Л. 1934 г.

8. Շտեյնեն Կ.—Среди диких народов Бразилии 1930, 1931 կամ 1935 թ. յերեք հրատարակություններից մեկը):

9. Զիրեր Ն.—Очерки первобытной экономической культуры (1883, 1899 կամ 1923 թ. յերեք հրատարակություններից մեկը):

10. Ֆրեդեր Զ.—Золотая ветвь, т. I изд. 2-ое М. 1929 г.

11. Նեստրուխ Մ.—Человек и его предки. М. 1936 г.

12. Շտեյնենբերգ Լ.—Первобытная религия 1936 г.

13. » » —Семья и род у народов Северо-Восточной Азии, Л. 1933 г.

14. Միկուլս Մակլայ Ն.—Путешествия. М.-Л., 1936 г. М. 1923 г.

ԾՐԱԳԻՐ

ՀԻՆ ԱՐԵՎԵԼՔԻ ՊԵՏՄՈՒԹՅԱՆ (Պատմական ժառանգությունների համար)

I. ՀԻՆ ԱՐԵՎԵԼՔԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ

ՆԵՐԱՄՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հին Արևելքի պատմության տեղն ու նշանակությունը ընդհանուր պատմության ուսումնասիրության և դասավանդման համար:

2. Հին Արևելքի պատմության ակտուալությունը և նրա ուսումնասիրության խնդիրները Մարքսի-Ենգելսի-Լենինի և Ստալինի տեսակետից: Բուրժուական և ֆաշիստական կոնցեպցիաների քննադատությունը: Գիտական նոր նյութի ոգտագործումը և հին Արևելքի սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունների բնութագրումը:

3. «Հին Արևելք» և «Կլասիկ Արևելք» տերմինների նշանակությունը:

4. Հին Արևելքի յերկրների համեմատական-աշխարհագրական տեսությունը, պետերի նշանակությունը, վոոոգման սիստեմ, անապատներ և ոաղխներ, ատափաստաններ, լեռնային վայրեր: Կլիմայական պայմաններ: Փլորա և ֆաունա: Հանածո հարստություններ: Արտադրական գործունեություն հնդհանուր պայմաններ:

5. Առևտրի բնական ճանապարհները և հին Արևելքի յերկրների մեջ յեղած կուլտուրական կապերը:

II. ԱՌԱՋԱՎՈՐ ԱՍԻԱՅԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Անտիկ հեղինակների վկայությունները հին Արևելքի պատմության վերաբերյալ:

2. Հնագիտական պեղումների պատմությունը:

3. Հին գրավոր հիշատակարանները: Մեպադիրն ու նրա վերծանումը (Գրոտեֆոնդից մինչև Գրոգնի): Ասորագիտության հեթիթագիտության և իրանիստիկայի դարգացումը 16—20-րդ. դարերում:

4. Կարևորագույն վավերագրեր՝ որինքներ, տնտեսական հաշվետվության փաստաթղթեր: տարեգրություններ, նամակներ, հաղթական և շինարարական արձանագրություններ, գրական յերկեր, կրոնական և մոգական տեքստեր:

5. Նյութական կուլտուրայի հուշարձաններ:

6. Առաջավոր Ասիայի պատմագրության դարգացումը նոր ժամանակներում: Պորհրդային գիտնականների աշխատությունները:

7. Ժամանակագրություն:

III. ՍՈՒՄԵՐԻ ՅԵՎ ԱԿԿԱԴԻ ՀՆԱԳՈՒՅՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Հարավային Միջագետքի բնական պայմանները:

2. Սենաարի բնակչությունը՝ սումերներ, ակկադացիներ: Հնագույն կուլտուրաներ:

3. Համայնական կարգի քայքայումը և մանր պիտությունների (պատեսիատների) առաջանալը:

4. Հնագույն տնտեսական, հասարակական և պետական կարգը ըստ տնտեսական հաշվետվության փաստաթղթերի և պատմական արձանագրությունների: Վոոոգման սիստեմ: Առևտրի աճումը և վաշխառության յերևան գալը: Տոնական կարգի քայքայումը և սորկություն յերևան գալը: Բանվորն ու ազատ աշխատանքը գյուղատնտեսության և արհեստի մեջ:

5. Սումերի և Ակկադի տնտեսական և քաղաքական կարևորագույն կենտրոնները՝ Ուր, Լագաշ, Ուրուկ, Ումմա, Լարսա, Նիպպուր, Բիշ, Ագադե Եշնուննա:

6. Սոցիալական հակասութիւնները աճումը: Ուրուկագինի ռեֆորմները և նրանց նշանակութիւնը (մոտ 2800 թ. մ. թ. ա.):

7. Սուսեր-ակկադական թագավորութեան կազմվելը: Լուգալզագինի թագավորի գործունեությունը: Ակկադի բարձրահասակը: Սարգոն Հին (23-րդ դար մինչև մ. թ. ա.): Նրա հաջորդները՝ Մանիշտուսու և Նարամ-սին:

8. Ակկադական թագավորության քայքայումը: Գուտիանցիների ներխուժումը:

9. Սուսերի յերկրորդ բարձրանալը: Գուդոն՝ Լագաշ քաղաքի կառավարիչը: Ուրաի գերակշռությունը:

10. Միջագետքի նվաճումը ելամիտների կողմից (23-րդ դար մինչև մ. թ.): Իսինի և Լարսի ղեկավարման:

IV. ՀԻՆ ԲԱԲԵԼՈՆ

1. Առևտրի, առևտրական քաղաքների զարգացումը և քաղաքային իշխան ազգաբնակչության աճումը: Բաբելոնի, վորպես առևտրական կենտրոնի նշանակությունը:

2. Ամորիտները և ամորիայան ղեկավարման Բաբելոնում:

3. Բաբելոնական թագավորության կազմվելը և նրա ընդարձակումը Համուրապու ժամանակ (մոտ 2000 թ. մ. թ. ա.):

4. Համուրապի թագավորը, նրա գործունեությունը և նրա որենքների ժողովածուն:

5. Հին Բաբելոնի տնտեսական և հասարակական կարգը՝ ա) յերկրագործություն, անասնապահություն, արհեստ և առևտուր. բ) հողատիրություն և վարձակալության ձևը: Ազատ բնակչության դանադան կատեգորիաների դրույթները. գ) նահապետական ընտանիք և նրա նշանակությունը: Ընտանեկան իրավունք. դ) ստրկություն և ստրուկների շահագործման ձևերը. յե) տաճարական առևտուրը և վաշխատություն. զ) թագավորական տնտեսություն և կենտրոնացած բռնապետություն (դեսպոտիա):

6. Բաբելոնյան թագավորության անկումը: Քասսիտների նվաճումը:

V. ԲԱԲԵԼՈՆՅԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱ ՅԵՎ ՆՐԱ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Գիր, նրա ծագումն ու զարգացումը: Սեպագրերի հիմնական սկզբունքները և տարածումը:

2. Բաբելոնական գրականություն. եպոս, կրոնական լիրիկա, դրամայի ստեղծումը: Պատմական գրույթներ: Դիլլամեշ, Շաանա և Ադանա:

3. Բաբելոնական դիտությունների ծագումն ու զարգացումը՝ աստղաբանություն և մաթեմատիկա: Հնագույն որացուցչային սխեմաներ: Յերկրաչափություն և հողաչափական գործը:

4. Բաբելոնական կրոնը և նրա կապն արվեստի, գրականության և գիտության հետ:

5. Պանթաբելոնիզմի թեորիան և նրա քննադատությունը:

VI. ՀԻՆ ՅԵԳԻՊՏՈՍԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Անտիկ հեղինակների վկայությունները հին Յեգիպտոսի պատմության վերաբերյալ:

2. Հին Յեգիպտական գրավոր հուշարձանները: Յեգիպտական արձանագրությունների վերծանումը: Ֆրանսուա Շամպոլյոն:

3. Յեգիպտագիտության զարգացումը 19—20-րդ. դ. բուրժուական յերկրներում և ԽՍՀՄ-ում:

4. Յեգիպտոսում կատարված հնագիտական պեղումների պատմությունը:

5. Կարևորագույն վավերագրեր, տարեգրեր, թագավորական հրովարտական, ինքնակենսագրություններ, գործարարական փաստաթղթեր, գրական յերկեր, կրոնական—մոգական ժողովածուներ:

6. Նյութական կուլտուրայի, գեղարվեստական արհեստի հուշարձաններ և արվեստի յերկեր:

7. Հին յեգիպտական պատմության ժամանակագրությունը և պերիոդիզացիան:

VII. ԱՐԻԱՅԻԿ ՅԵԳԻՊՏՈՍ. ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄՎԵԼԸ

1. Յեգիպտոսի հնագույն պատմության վերականգնումը պեղումների, նյութական կուլտուրայի հուշարձանների և արխայիկ դարաշրջանի արձանագրությունների հիման վրա:

2. Հին Յեզիպտոսի աշխարհագրական տեսությունը:

3. Յեզիպտոսի հնագույն բնակչությունն ու հնագույն կուլտուրան:

4. Արհեստական վոռոգման վրա հիմնված յերկրագործության զարգացումը:

5. Գուլքային և սոցիալական շերտավորումը քայքայվող տոհմական կարգի ընդերքում: Դասակարգային հասարակության առաջնալը: Ստրուկնների և ազատ արտագործների դրությունը:

6. Նոմերի ծագումը, նրանց միացումը և հյուսիսային ու հարավային Յեզիպտոսի պետություններ կազմվելը:

7. Հյուսիսային և Հարավային Յեզիպտոսի պատերազմները և միասնական պետության կազմվելը: Առաջին փարավոնների գործունեությունը:

VIII. Հին ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵԳԻՊՏՈՍԸ

1. Տոհմական կարգի հետագա քայքայումը: Նահապետական ընտանիքի թմրապնդումը և տնային ստրկության ձևերը:

2. Հնագույն պատերազմները: Միսայի թերակղզու նվաճումը, Նուբիա ներթափանցելը: Առևտուր Ասորիքի հետ:

3. Կենտրոնացած բռնապետության կազմվելը: Պետական բյուրոկրատական ապարատի զարգացումը: 3-րդ և 4-րդ հալածությունների փարավոնները: Մեծ բուրգերի շինարարությունը: Հին թագավորության քայքայումը (մոտ 2500 թ. մ. թ. ա.):

IX. ՄԻՋԻՆ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵԳԻՊՏՈՍԸ

1. Անցողիկ ժամանակը Հնից դեպի Միջին թագավորությունը: Թեբեյի բարձրանալը:

2. Յեզիպտոսի նոր միացման նախադրյալները:

3. Վոռոգման ցանցի ընդարձակումը և Ֆայումի մեկտրիացիան:

4. Արհեստի զարգացումը Ներքին և արտաքին առևտրի զարգացումը: Յեզիպտոսիների ներթափանցումը Հարավային Միջին (Ասորիք): Նուբիայի նվաճումը, առևտրական եքսպեդիցիաներ և ռազմական արշավանքներ:

5. 11-րդ և 12-րդ հարստության փարավոնների քաղաքական գործունեությունը (մոտ 2000 թ. մ. թ. ա.):

6. Յերկրագործական ազնվականության նշանակության աճումը և սոցիալական հակասությունների սրումը: Սոցիալական հեղաշրջման նկարագրությունը Լեյդենյան № 344 պապիրուսում («Խպուվերի խոսք»): Միջին թագավորության քայքայումը: Յեզիպտոսի նվաճումը Հյուսիսների կողմից:

X. ՆՈՐ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵԳԻՊՏՈՍԸ

1. Ազգային շարժումը հարավային Յեզիպտոսում: Թեբեյի կառավարիչների պայքարը հյուսիսների հետ: Հյուսիսների արտաքսումը Յախմոսի կողմից և Յեզիպտոսի միացումը (մոտ 1580 թ.):

2. 18-րդ հարստության փարավոնների առևտրական և նրավաճողական քաղաքականությունը: Առևտրական մեծ եքսպեդիցիաներ: Թուլթմոսների և Ամենխոտեպների արշավանքները դեպի Միջին և Նուբիա: Նվաճած մարզերի կառավարումը:

3. Առևտրական քաղաքների աճումն ու բնակչության միջին շերտերի ուժեղացումը: Ստրկատիրության զարգացումը առևտրի և պատերազմների կապակցությամբ:

4. Արիստոկրատիայի հարստանալը: Տաճարների տիրապետությունների աճումն ու քրմության բարձրացումը:

5. Սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամը Յեզիպտոսում: Նվաճողական պատերազմների դադարումը: Յեզիպտական ազդեցության թուլացումը Ասիայում Ամենխոտեպ 3-րդի ժամանակ և առիական տիրապետությունների մի մասի կորուստը Յեզիպտոսի կողմից: Դիվանագիտական գրադրություն (Թեբեյ-Ամտրնի արխիվը):

6. Եխնատոնը և նրա կրոնական ռեֆորմը (1375—1358 թ.թ.): Այդ ռեֆորմի դասակարգային հիմքը: Եխնատոնի պայքարը Թեբեյի քաղաքի Ամոնի քրմության դեմ: Նոր մայրաքաղաք Ախտատոնի կառուցումը:

7. Ռեալիցիան և Եխնատոնի ռեֆորմի լիկվիդացիան թուլթմոսի և Պորեմիների ժամանակ:

8. Յեզիպտոսի կոնսոլիդացիան Պորեմիների և Սեթ 1-ինի

որով: Փարավոնների և ավագանիների հողային տիրապետութ-
յունները: Տաճարական հողատիրության աճումը:

9. Ռամզես 2-րդի պատերազմները հեթիթների հետ: վարձ-
կան զորքերի գործադրությունը: Կադեշի ճակատամարտը: Հե-
թիթական պատերազմի վերջը և նրա արդյունքները:

10. Ռամզես 2-րդի (1292—1225 թ. թ.) քաղաքական դերը:
Փարավոնի պաշտամունքի զարգացումը:

11. Մերնեպտի և Ռամզես 3-րդի պատերազմները լիբիացի-
ներ և ծովային ժողովուրդների հետ (Շարդանա, Ակայունա և
ուրիշները):

12. Սոցիալական պայքարի սրումը: 19-րդ հարստության
վերջի խառնակությունները: Արհեստավորների հուզմունքները
Ֆինանսական նեկրոպոլիսում: Ցեղիպոսի թուլացումը Ռամե-
սիդների ժամանակ:

13. Քրմության տնտեսական և քաղաքական ուժեղացումը
և իշխանության զավթումը թեբեյի քահանայապետների կողմից:
Բարձր քրմության վերածումը ժառանգական կաստայի:

14. Վարձկանության զարգացումը: Լիբիացիների և յեթով-
պացիների տիրապետության հաստատումը Ցեղիպոսի վրա:

XI. ՀԻՆ ՅԵԳԻՊՏՈՍԻ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՆ

1. Ցեղիպտական կուլտուրայի դասակարգային բնույթը:

2. Գրեթե գյուտն ու զարգացումը: Հիերոգլիֆային, հիերա-
տիկ և դեմոտիկ գրության սկզբունքները:

3. Գրականություն՝ հեքիաթներ, պատմվածքներ, քաղո-
յուն, յերգեր, որհներգ, լիրիկա, դրամայի սաղմերը:

4. Արվեստն ու նրա զանազան տեսակները՝ ճարտարապե-
տություն, նկարչություն, քանդակագործություն, դեղարվեստա-
կան արդյունաբերություն, յերաժշտություն, պար:

5. Կրոնի զարգացումը և նրա կապը արվեստի, գրականու-
թյան և գիտության հետ:

6. Ցեղիպտական գիտության՝ մաթեմատիկայի, մեխանի-
կայի, աստղաբաշխության և բժշկագիտության՝ ծագումն ու
զարգացումը: Որացուցային սխտիմ:

7. Տեխնիկայի զարգացումը՝ շինարարական գործ, մետա-
լուրգիա տեքստիլ արտադրություն և այլն: Հնագույն գի-
տության գործնական նշանակությունը:

XII. ՀԵԹԻԹՆԵՐ ՅԵՎ ՀԵԹԻԹԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱ

1. Փոքր Ասիայի աշխարհագրական պայմանները և նրա
բնակչությունը:

3. Հեթիթաբանության պատմությունը: Հնագիտական պե-
ղումները Փոքր Ասիայում և հյուսիսային Ասորիքում: Հեթիթա-
կան գրերի վերծանումը:

3. Հեթիթական պատմության աղբյուրները: Հեթիթական
որենքները:

4. Միացյալ հեթիթական պետության կազմվելը: Հեթիթա-
կան ժողովուրդների տնտեսական և հասարակական կարգը: Ռազ-
միկների հողային տիրապետությունները: Ստրկությունը հեթիթ-
ների մոտ:

5. Հեթիթների հարաբերություններն ու պատերազմները
հարևան ժողովուրդների հետ՝ Ուրարտուի ասորեստանցիներին,
միտանիների և հյուսիսային Ասորիքի ցեղերի հետ: Հեթիթների
ներթափանցումը Ասորիք և նրանց ընդհարումները յեգիպտա-
ցիներին հետ:

6. Հեթիթական պետության անկումը 13—12-րդ դարերում:
Հեթիթական հետագա թագաժորությունները:

7. Հեթիթական կուլտուրան և նրա կապը մյուս ժողովուրդ-
ների՝ խալիյցիների, եգեյացիների, ուրարտացիների, ասորես-
տանցիների և հյուսիսային Ասորիքի բնակչության կուլտուրայի
հետ:

XIII. ՓՅՈՒՆԻԿԻԱ ՅԵՎ ԱՍՈՐԻԷ

1. Ասորիքի և Փյունիկյայի աշխարհագրական պայման-
ները:

2. Աղբյուրներ՝ բիրլիական և անտիկ արագիցիա, պեղում-
ների արդյունքները (Բիրլ, Ռաս-Շամրա և այլն), արձանագրու-
թյուններ:

3. Ասորիքը 2-րդ հազարամյակի յերկրորդ կիսում և 1-ին հազարամյակի սկզբում մինչև մ թ.: Դամասկոսի բարձրանալը 11—10 դ. դ.:

4. Փյունիկեցիների սկզբնական պատմությունը: Փյունիկյան քաղաք-պետությունները՝ Բիբլը, Սիդոն, Տյուրոս:

5. Փյունիկիայի տնտեսական կարգը: Յեղիազործությունը: Արհեստ և առևտուր ու նրանց խոշոր նշանակությունը յերկրի տնտեսության մեջ:

6. Փյունիկիայի հպատակեցումը Յեգիպտոսին 2-րդ հազարամյակում: Փյունիկյան քաղաքների ինքնուրույնության վերականգնումը 13-րդ դարում:

7. Փյունիկյան առևտրի ծաղկումը 1-ին հազարամյակում մինչև մ. թ., փյունիկյան դադութացումը: Կարթագեն:

8. Փյունիկյան քաղաքների հասարակական և քաղաքական կարգը: Դասակարգային բաժանումը և դասակարգային պայքարի ձևերը փյունիկյան հասարակության մեջ: Ստրուկների շահագործումը: Քաղաքական կառուցվածք:

9. Փյունիկյան կուլտուրա, այբուբենական գիր և նրա ծագման պայմանները. կրոն, առասպելական պոեմներ (Ռաս-Շամ-րա), փյունիկյան արվեստի սինկրետիկ բնույթը:

XIV. ՊԱՂԵՍՏԻՆ

1. Պաղեստինի աշխարհագրական պայմանները:

2. Աղբյուրներ. աստվածաշունչ և հնագիտական տվյալներ:

Տրադիցիոն-աստվածաբանական հայացքը աստվածաշնչի վրա և Իսրայելի ու Հուդայի յերկրի պատմության տրադիցիոն-աստվածաբանական կոնցեպցիան: Բիբլիական քննադատությունը: Բուրժուական բիբլագիտության արդի վիճակը և նրա քննատմությունը:

Մարքսիստական գիտության խնդիրները բիբլիական քննադատության և հին յեբրայական պատմության և կրոնի ու սոցիալիստիկական բնագավառում:

3. Իսրայելի սկզբնական պատմության պրոբլեմը: Իսրայելի անասնապահ ցեղերի տոհմացեղային կարգը: Հրեա-

ների ներխուժումը պաղեստին: Անցումն յերկրագործության Համայնական կարգ և նրա քայքայումը: Ստրկության ծագումը:

4. Հրեաների պայքարը փղշտացիների և մյուս հարևան ժողովուրդների դեմ: Միասնական պետություն կազմելը Սաւուլի ժամանակ: Դավիթ և Սողոմոն: Համայնականների շահագործումը աուրբերով, արտակարգ հարկերով և հարկադիր աշխատանքներով Սողոմոնի ժամանակ: Համայնականների ապստամբությունը Սողոմոնի մահվանից հետո: Թագավորության բաժանումը Իսրայելի և Հուդայի թագավորությունների (10-րդ դ.):

5. Պաղեստինի նշանակությունը Առաջավոր Ասիայի առևտրի մեջ: Աշխարհիկ և քրմական արիստոկրատիայի ուժեղացումը: Վաշխառության և ծառայադրական (кабальное) ստրկության աճումը: Համայնական հողերի հափշտակման փորձերը 8-րդ դարում: Դասակարգային պայքարը 8—7-րդ դ. դ.: Մարգարեյության պրոբլեմը դասակարգային պայքարի կապակցութեամբ: Քրիստոսի և պաշտոնական մարգարեյության դաշինքը:

Սոցիալական որենսդրության փորձերը և դրանց խորտակումը:

6. Իսրայելի և Հուդայի քաղաքական կարգը 8—7-րդ դարերում:

7. Հրեական թագավորությունների պայքարը Յեգիպտոսի, Ասորեստանի և Քաղցեյայի դեմ և նրանց անկումը:

8. Իսրայելական-հուդայական կուլտուրան. գիր, գրականություն, կրոն:

XV. ԱՍՈՐԵՍՏԱՆ ՅԵՎ ԽԱԼԴԵՐ

1. Ասորեստանի և խալդերի պատմության աղբյուրները:

2. Ժամանակակից միջագետքի աշխարհագրական պայմանները:

3. Բնակչություն՝ ասորեստանցիներ և Սուբարիներ:

4. Ասորեստանի հնագույն պատմությունը: Ասորեստանցիների առևտրական-դադութացման գործունեյությունը Փոքր Ասիայում (Կաբադովկիա):

5. Ասորեստանի բարձրացումը 14—13-րդ դարերում մինչև մ. թ.: Սոցիալ տնտեսական հարաբերություններն ու ստրկութունն Ասորեստանում: Հին ասորեստանի քաղաքական կարգը, ավագանիների և թագավորի իշխանությունը: Որենսդրությունը: Հողային հարաբերություններ: Կնոջ դրությունը:

6. Պատերազմ միտանիների և խատտերի դեմ: Ասորեստանի անկումը 2-րդ հազարամյակի վերջում:

7. Ասորեստանի վերելքը 9-րդ դարում: Յերկաթի տարածումը և սագմական գործի զարգացումը: Աշուրնասիրպալի և Սալմանասար 2-րդի արշավանքները: Պատերազմներ խալդեերի հետ:

8. Հայաստանի աշխարհագրական պայմանները: Բնակչությունը: Խաղաղական պետություն սոցիալական բնութագրերը: Անդրկովկասի նվաճումը խալդեերի կողմից: Արգիշտիի և Սարգուր 2-րդի հաջող արշավանքները Ասորեստանի դեմ:

9. Թիգրատ-Պալասարը և ասորեստանյան բանակի վերակազմությունը: Ասորեստանյան մեծ պետություն կազմվելը: Սարգոն, Սենեքերիմ, Ասսարհազոն և Ասուրբանիպալ թագավորների գործունեությունը: Նվաճումներ և նվաճված մարզերի կառավարման կազմակերպումը (8—7-րդ դ. դ.):

10. Ասորեստանի եկոնոմիկան և սոցիալական կազմը 8—7-րդ դարերում: Խոշոր հողատիրություն աճումը: Գյուղացիության թուլացումը: Սարուկները շահագործումը: Տաճարների և քաղաքների արտոնությունները: Վաշխառություն:

11. Ասորեստանի կուլտուրայի յուրահատուկ գծերը:

12. Ասորեստանի մրցությունը Նորբաբելոնյան թագավորություն հետ: Ասորեստանի անկումը: Նինվեյի առումը քաղաքացիների և մարերի կողմից 607 թվին:

XVI. ՔԱՂԵՅԱԿԱՆ ԲԱԲԵԼՈՆ

1. Քաղաքացիների յերեալը Բաբելոնում: Բաբելոնի պատմության խառնակ շրջանը մ. թ. ա. 1-ին հազարամյակի սկզբում: Քաղաքացիների և մարերի պայքարը Ասորեստանի դեմ: Ասորեստանի ժառանգությունը բաժանումը:

2. Նոր Բաբելոնյան թագավորություն ծաղկումը Նաբուգոդո-

նոսորի ժամանակ: Հողային յերկրի նվաճումը և հրեաների «բաբելոնյան գերությունը»:

3. Բաբելոնյան հասարակությունը 6-րդ դ. մինչև մ. թ.: Հակասությունների աճումը խոշոր և մանր հողատերերի միջև: Առևտրա-վաշխառական տներ: Արհեստի վիճակը: Գների աճումը: Սարուկների շահագործման բնույթը:

4. Նաբուգոդոնոսորի շինարարական գործունեությունը Բաբելոնում:

5. Քաղաքական Բաբելոնի կուլտուրան:

6. Բաբելոնի թուլացումը Նաբոնեդի ժամանակ և նրա նվաճումը պարսիկների կողմից 538 թվին մ. թ. ա.:

XVII. ԼԻԲԱԿԱՆ-ՍԱՅԻՍՅԱՆ ՅԵԳԻՊՏՈՍ

1. Յեգիպտոսն 1-ին հազարամյակում մինչև մ. թ.: Լիբիական նվաճումը: Յեգիպտոսի բաժանումը մանր պետությունների:

2. Յեգիպտոսի սոցիալական կազմը՝ ուսումիկներ, քրմեր, վաճառականներ և արհեստավորներ: Ազատներ և սարուկներ: Վաշխառություն և պայքար նրա դեմ: Բոկսորիս թագավորի որենքները:

2. Յեգիպտոսի նվաճումը յեթովպացիների և ասորեստանցիների ձեռքով:

4. Սայիսյան միավորման նախադրյալները: Առևտրի զարգացումը: Հույների թափանցումը Յեգիպտոս: Պսամետիք 1-ին և նրա քաղաքականությունը (7-րդ դ.):

5. Առևտրի և արհեստի աճումը Նեխոյի ժամանակ: Նեխոյի եկպեդիցիան:

6. Յախմոս 2-րդ և պայքար իշխող դասակարգի միջև-խավերի միջև: Յախմոսի արտաքին քաղաքականությունը:

7. Յեգիպտոսի նվաճումը պարսկաստանի կողմից 525 թվին մ. թ. ա.:

XVIII. ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՑՔՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՀԻՆ ԱՐԵՎԵԼՔԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵԶ

1. Կրոնական հավատալիքների ծագումը արևայել գարա-շրջանում՝ տոտեմիզմ, նախնիքների պաշտամունք, անիմիզմ, մոլություն և զրանց մնացուկները հին Արևելքի կրոններում:

2. Կրօնական վաղ պատկերացումների նշանակութիւնը առաջին եւմպիրիկ գիտելիքների կուտակման համար: Քրմութեան դերը կրօնի զարգացման վաղ աստիճաններում:

3. Պաշտամունքի զարգացումը և քրմութեան ուժեղացումը: Հոգեհանգստյան (заупокойный) պաշտամունքը և Ոգիրիսի կրօնը: Հանդերձալ կյանքի հավատալիքների զարգացումը: Ագրարային պաշտամունքները հին Միջագետքում, Ասորիքում և Պաղեստինում: Մեռնող և հարութիւն առնող աստծու առասպելները (Ոգերիս, Թամուզ, Ատաիս, Ադոնիս և այլն): Աստղային պաշտամունքների զարգացումը և արեւի աստվածացումը (Շամաշ, Ռա, Իշտար, Սին, Նաբու և այլն):

4. Կրօնի ոգտագործումը հոգուտ պետութեան շահերի: Պատերազմների կրօնական սանկցիան: Պաշտամունքների կենտրոնացումը և թագաւորի աստվածացումը (Մարդուկի, Ամոնի, Աշուրի, Յահվիյի և մյուսների պաշտամունքը): Յահվիյականութիւնը, վորպես ազգային մեկուսացածութեան կրօն:

5. Կրօնական հավատալիքների ավելի բարդ սխեմաների առաջանալը: Յեգիպտական և բաբելոնյան պանթեոն: Կոսմոգոնիկ պատկերացումների զարգացումը: Միաստվածական տենդենցների ծագումը՝ Ասորի պաշտամունքը հին Յեգիպտոսում (14-րդ դ. մինչև մ. թ.) և Յահվիյի Պաղեստինում (7-րդ դ. մինչև մ. թ.):

6. Կրօնը, վորպես աշխատավոր մասսաների ճնշման գործիք: Պաշտամունքի ծիսական կողմի բարդացում: Ոգիրիսի և Իզիդայի ծիսաւերիւնները: Ծիսական յերգեր և պարեր: Քրմութեան դերը:

7. Հին զրույցների մշակումը քրմերի ձեռքով մասսաների գիտակցութիւնը մթաղնելու նպատակով (Աստվածաշունչ): Կրօնական-դիդակտիկական (ուսուցողական) գրականութեան զարգացումը (Պատխոտեպի խրատը, Բիբլիական խրատները): Կախարչութիւնների ոգտագործումը քրմութեան կողմից: Պատմական տրագիցիայի կեղծումը (հրեաների Յեգիպտոսից դուրս գալու լեգենդը, առանձին զրույցներ հին թագաւոր-աստվածների մասին և այլն): Սկիպտիցիզմի յերևալը գրականութեան մեջ, վորպես բողոքի արտացոլում կրօնի և սոցիալական ճնշման դիմ

(հիասթափածի զրույցն իր «հոգու» հետ, «Տիրոջ և սարկի» յերկախոտութիւնը, Հորի լեգենդ):

8. Հին հավատալիքների գիմացկունութիւնը դարերի ընթացքում: Հին կրօնների պատմութեան գիտական ուսումնասիրութեան աղտուալութիւնը կրօնական սնոտիապաշտութիւնների դիմ պայքարելու նպատակով, վորոնց մնացուկները պահպանվել են մինչև մեր օրերը:

XIX. Ի Ր Ա Ն

1. Իրանի սարահարթի աշխարհագրական պայմանները:

2. Հին Ելամի պատմութիւնն ու կուլտուրան:

2. Հին Մարաստանի և Պարսկաստանի պատմութեան աղբյուրները:

4. Մարական պետութեան կազմվելն ու նրա պատմութիւնը:

5. Պարսկական ցեղերն ու նրանց միացումը: Պարսկական մեծ պետութեան առաջանալը: Կյուրոսի և Կամբյուզեսի մեծ նվաճումները (6-րդ դ.):

6. Խռովութիւնները Պարսկաստանում Կամբյուզեսի ժամանակ: Բեխիստունի արձանագրութիւնը և Դարեհի, վորպես ներքին պայքարն ավարտողի, դերը:

7. Դարեհի Վշտասպյանն ու նրա ռեֆորմները: Պարսկական պետութեան եկոնոմիկան: Կապալավարձումները սիստեմն ու նրանց նշանակութիւնը: Առևտրա-վաշխառուական տները Բաբելոնում: Դարեհի զրամական սիստեմը: Կենտրոնական և տեղական վարչութեան կազմակերպումը: Բանակի կազմակերպումը: Դարեհի արտաքին քաղաքականութիւնը:

Հունա-պարսկական պատերազմները և Քսերքսեսի գործունեութիւնը (5-րդ դ.):

8. Առանձին մարդերի պայքարն անկախութեան համար: Պարսկաստանի թուլացումը Դարեհի հաջորդների ժամանակ: Վարձկանութիւն: Ալեքսանդր Մակեդոնացու կողմից Պարսկաստանի նվաճման նախադրեալները:

9. Պարսկական կուլտուրա: Ջենդ Ավեստան, վորպես պարսկական կրօնի ուսումնասիրութեան կարևորագույն աղբյուր:

Միթրայի կրոնի ֆապսուկները: Ջարատուստրան և կրոնական դուալիզմը:

10. Հին Պարսկաստանի արվեստը:

XX. ՀԱՆԿԱՍՏԱՆ

1. Յերկիրն ու բնակչությունը: Ինդոս և Գանգես գետերի հովիտները:

2. Հնդկաստանի պատմության աղբյուրները՝ հնագիտական տվյալներ, կրոնական յերկեր (Ռիգ-Վեդա) և եպոս (Մահաբարատա և Ռամայանա), Մանույի որենքները, արձանագրություններ, հունա-հռոմեական հեղինակներ, չինական աղբյուրներ:

3. Հնդկաստանի վերաբերյալ պատմագրություն զարգացումը 19—20-րդ դ. դ.:

4. Հնագույն Հնդկաստանի պատմության պերիոդիզացիան և նրա տրագիցիոն-պայմանական բնույթը:

5. Հնդկաստանի հնագույն կուլտուրան ըստ Փենջաբի պեղումների (3-րդ հազարամյակ): Բնակավայրեր: Վոռոգման սիստեմ: Արհեստներ: Հնդկաստանի «արիական» նվաճման հարցը:

6. Դասակարգային հասարակության և առաջին պետությունների կազմվելը Հյուսիսային Հնդկաստանում: Տնտեսական և սոցիալական կազմը, գիրը, կրոնը ու կուլտուրան ըստ Ռիգ-Վեդայի և Եպոսի տվյալների:

7. Հին Հնդկաստանի տնտեսական և հասարակական կարգն 1-ին հազարամյակում մինչև մ. թ. (ըստ Մանույի որենքների և այլ աղբյուրների): Սոցիալական շերտավորում. կաստայական սիստեմի զարգացումը: Ստրկություն և նրա ձևերը:

8. Մագադիա և Կոսալա պետությունների բարձրանալն ու մրցակցությունը 6—5-րդ դ. դ. մինչև մ. թ.: Նոր կենտրոն Պատալիպուտում:

9. Բուդդայականության ծագումը:

10. Ալեքսանդր Մակեդոնացու արշավանքը (327 թ.) և հունական կուլտուրայի թափանցումը Հնդկաստան: Առևտրական քաղաքների և քաղաքային ազդաբնակչության միջին խավերի աճումը: Սոցիալական պայքարի սրումը:

11. Մաուրիի գինաստիան: Չանդրագուպտա: Աշոկան և նրա

գործունեությունը: Բուդդայականություն ծաղկումը Աշոկի ժամանակ (3-րդ դ.):

12. Հին Հնդկաստանի կուլտուրան՝ կրոն, գրականություն, փիլիսոփայություն, գիտություն, արվեստ:

XXI. ԶԻՆԱՍՏԱՆ

1. Հին Չինաստանի աշխարհագրական տեսությունը: Սուան-Սե և Կան-Ցզի գետերի հովիտները: Գետերի վարարումը և արհեստական վոռոգման նշանակությունը: Լյոսսահողը և նրա առանձնահատկությունները:

2. Բնակչություն: Չինացիների սկզբնական բնակեցման վայրերը:

3. Չինական պատմության հիմնական աղբյուրները՝ նյութական կուլտուրայի հուշարձաններ, արձանագրություններ և կլասիկ գրականության յերկեր: Չինական պատմության պերիոդիզացիան:

4. Արխայիկ Չինաստանն ըստ պեղումների տվյալների: Ինի դարաշրջանը: Համայնական-տոհմական կարգը և նահապետական ստրկություն: Դասակարգային հասարակության ծագումը և պետությունների կազմվելը:

5. Չժոույի դարաշրջանը (1-ին հազարամյակի սկիզբը) Միացյալ պետության կազմվելը: Պայքար քոչվորների դեմ և կենտրոնացած պետության բաժան-բաժան լինելը: Առանձին իշխանների պայքարը իշխանության համար: Յինի գինաստիայի բարձրացումը:

6. Յին-Շի-Սուան-Դին և նրա գործունեությունը (3-րդ դ. մինչև մ. թ.): Շինարարություն: Չինական մեծ պարիսպը և նրա նշանակությունը քոչվորների դեմ մղած պայքարի համար:

7. Դյուզացիական շարժումը և Յինի գինաստիայի տապալումը: Սանի դարաշրջանը (3-րդ դ. մինչև մ. թ.—2-րդ դ. մեր թ.): Սոցիալ-տնտեսական կազմ: Ստրկության զարգացումը: Վան-թ. Սոցիալ-տնտեսական կազմ: Ստրկության զարգացումը: Վանի որենագրությունը: Ստրկիների և գյուղացիության ապստամբությունների նախապատրաստումը: «Կարմիր հոնքերի» և «գեղին փաթիլայների» ապստամբությունները: Սանի պետության մասնատումը:

8. Հին Չինաստանի կուլտուրան՝ Լեզու և գիր, արվեստ, գիտություն, փիլիսոփայություն: Իրոնական-քաղաքական սիստեմներ՝ Լա-ցզե, Կոնֆուցիոս և Մեն-ցզե:

XXII. ՅԵԶՐԱՓԱԿՈՒՄՆ

1. Բուրժուական և ֆաշիստական թեորիաները հին Արեւելքի սոցիալական հարաբերությունների մասին և նրանց քննադատությունը:

2. «Ասիական ֆորմացիայի» և «Ֆեոդալիզմի արեւելյան փոփոխակի» թեորիաները և նրանց քննադատությունը: Ցիկլայնություն թեորիան և նրա քննադատությունը:

3. Մարքս-լենինյան ուսմունքը հին-արեւելյան հասարակության մասին: Մարկոսիան ձևերն ու զարգացման աստիճանը և նրա տեղը սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունների սխեմում հին Արեւելքում: Այդ հարցի լուսաբանությունը խորհրդային պատմագրության մեջ:

4. Դասակարգային հակասությունները և դասակարգային պայքարի բնույթը հին Արեւելքում: Հին-արեւելյան բռնապետությունը, վորպես արդյունք դասակարգային անհաշտ հակասությունների:

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ա. ՊԱՐՏԱԴԻՐ

1. Маркс и Энгельс об античности. под. ред. С. И. Ковалева, 1933 г.
2. Ֆ. Ենգելս.—Անտի Դյուրինգ:
3. Ֆ. Ենգելս.—Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը:
4. Ленин.— Лекция о государстве. Сбор. соч. 24-ый.
5. Сталин.—Марксизм и национально-колониальный вопрос (կա հայերեն թարգմանությունը).
6. «История древнего мира» т. 1. Древний Восток, 1936 г. изд. Соцэкгиз—ГАИМК.
7. Тураев Б.—История Древнего Востока, т. 1-2, 1935 г.
8. Статьи в Б. С. Э. по истории Индии и Китая.

Բ. ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ

1. Древний мир. Обзор источников под редакцией Б. А. Тураева и Н. Н. Бороздина, ч. 1. Восток.
2. Струве В.-Хрестоматия по древней истории, ч. 1. 1936 г.
3. Жаринов, Никольский, Радциг и Стерлингов.—Древний мир в помятниках его письменности, ч. 1, Восток, 1935 г.
4. Струве, В.—Очерки социально-экономической истории древнего Востока—Известия ГАИМК, № 97, 1935 г.
5. Д. Г. Брестед.—История Египта, т. 1-2 М. 1915 г.



4049

Խաբզմ. Խմբ. Մ. ՍԱՆԹՐՈՍՅԱՆ

Տեխ. Խմբ. Մ. ՓԱՆՈՍՅԱՆ

Սրբազրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գլավկտի լրագոր կ—8267 Պատվեր № 82 Տիրաժ 800

Հանձնված է արտադրության 8 գեկտեմբերի 1937 թ.

Մտորագրված է ապելու 15 դեկտեմբերի 1937 թ.

Ուսուցիչների Վերակազմման Խնտիտուտի տպարան

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0402951

588

ᑭᑦᑲᑦ 60 ᓄ.